HELIKS

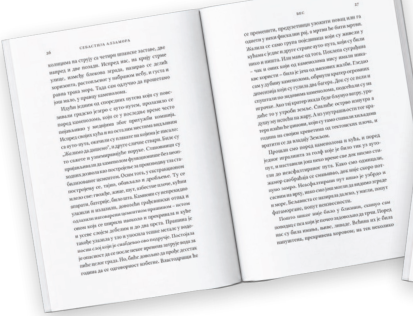

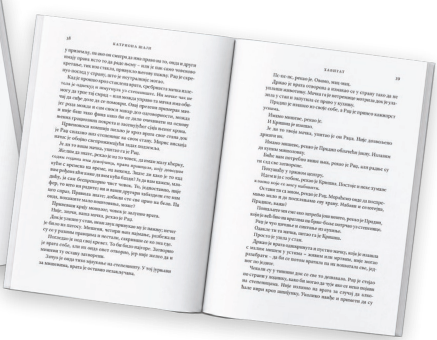

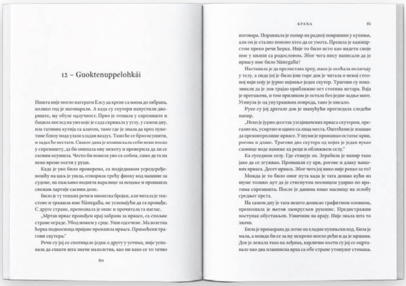

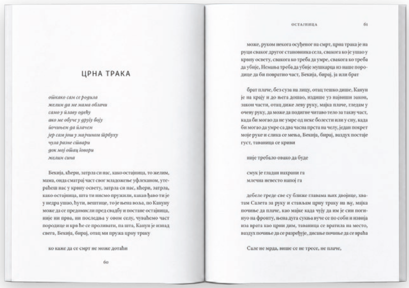

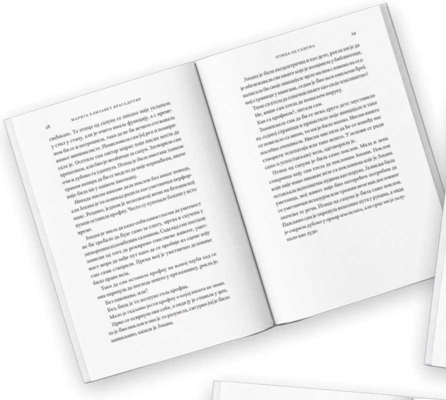
Co-funded by
the European Union

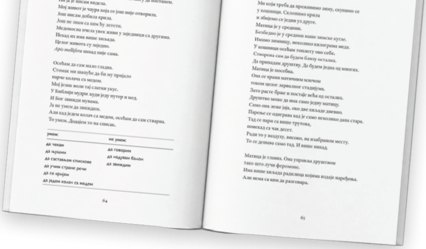

12 – Guoktenuppelohkái

ЦРНА ТРАКА

IV
2000
Први златокоси мушкарц

бог звижди
као матица

O projektima izdavačke kuće *Heliks*

Izdavačka kuća Heliks iz Smedereva osnovana je početkom 2005. godine. U preko dvadeset godina, i posle više od tri stotine objavljenih naslova, Heliks se istrajno drži svog prvobitnog opredeljenja: objavljivanje knjiga koje podstiču kreativno razmišljanje, pokreću intelektualne rasprave i edukuju čitaoce.

U vreme kad efemerna dela kratko pamtljive važnosti i popularnosti podilaze konformističkom shvatanju knjige kao izvora puke zabave, Heliks se svojom konzistentnom izdavačkom politikom svrstava među one ozbiljne izdavače u Srbiji koji su inicijatori kreativnih i intelektualno podsticajnih izdavačkih projekata, a ne katalizatori dalje komercijalizacije u ovoj oblasti kulturnog stvaralaštva.

Heliksov izdavački opus obogatili su značajni naslovi iz više prevodilačko-izdavačkih projekata realizovanih u saradnji sa nacionalnim i međunarodnim fondovima. Visoki kriterijumi koje je neophodno zadovoljiti da bi se realizovao takav vid saradnje, a kroz njega i sami projekti, govore u prilog tome da se naša istrajnost i posvećenost prepoznaju i priznaju. Promovisanje značajnih dela nastalih na sedam jezika (bugarskom, švedskom, norveškom, engleskom, ukrajinskom, katalonskom i islandskom) i u drugim kulturama, odraz su naše namere da čitaocima u Srbiji predstavimo deo savremenih književnih strujanja.

Projekat *Evropsko književno platno: portreti našeg doba*, koji smo realizovali u okviru programa Kreativna Evropa, naš je doprinos obogaćivanju književne raznolikosti na srpskom jeziku. U promovisanju važnih dela savremenih evropskih pisaca pred domaćom publikom učestvovali su i sami pisci, kao i naši vrsni prevodioci, književni kritičari i brojni mediji koji su prepoznali značaj odabranih dela.

Svaki izdavački projekat nov je i uzbudljiv početak i prilika da još jednom istaknemo i odbranimo svoje izdavačke prioritete – da bez ustupaka pomodnim trendovima istrajemo u edukativnoj i prosvetiteljskoj ulozi pisane reči koja, ako je u službi čovekovog razvoja, može samo doprineti obogaćivanju njegovog duhovnog i intelektualnog bića.

Elsa je na skijama izašla iz dvorišta, kroz granje koje je štrčalo iz snežnog pokrivača, a dok se spuštala kratkom nizbrdicom prema jezeru morala je da iz sve snage napne butine kako bi ostala stabilna. Tragovi skutera su na nekim mestima bili zaleđeni, pa je ona vijugala najbolje što je znala, trudeći se da skija izvan njih. Zaleđeni sloj je u početku bio dovoljno debeo da je nosi, ali kada je zatim počela da propada na svaka dva metra, ipak se vratila u kolotečinu. Štapovima nije pronalazila dobar oslonac u zaleđenom sloju, ali ako bi uspela makar ponegde da se odupre, ipak je brzo klizila napred. Prethodna noć ih je iznenadila blagošću, i sneg je taman bio počeo da se topi i omekšava kada je temperatura naglo ponovo pala ispod nule. Áhkku je tačno znala o čemu se radi, Biblija je uvek bila jasna kada su u pitanju oluje, hladnoća, vrućina i oganj koji pustoši zemlju. Tata je odmahivao glavom i govorio o klimatskim promenama.

Elsa skidade ut från gården, genom riset som stretade över snötäcket, och i den lilla nerförsbacken mot sjön gällde det att spänna låren för att stå stadigt. Skoterspåret var isigt på sina ställen, hon slant titt som tätt och prövade att skida utanför. Det var nästan tillräcklig skare, men när hon började sjunka varannan meter var det lika bra att ta sig upp på spåret igen. Stavarna fick inget bra fäste i det isiga men lyckades hon bara staka ett par gånger gled hon fram snabbt. Blidgraderna i natt hade kommit som en överraskning och snön hann precis börja smälta och luckras upp när temperaturen snabbt svängde till baka till minusgrader. Áhkku visste precis vad det handlade om, Bibeln var visst tydlig med stormarna, kylan, hettan och elden som skulle ödelägga jorden. Pappa skakade på huvudet och pratade om klimathot.

Beleška o piscu

An-Helen Lestadijus (1971) švedska novinarka i književnica. Potiče iz dve nacionalne manjine, Samija i Tornedalaca, što značajno utiče na teme u njenim delima. Karijeru je započela kao novinarka 1990-ih, a književno je debitovala 2007. romanom *SMS poruke iz Sopera*, koji je nastao na osnovu nagrađenog rukopisa.

Najveću pažnju šire publike privukla je romanom *U jedan i deset*, za koji je 2016. osvojila prestižnu Augustovu nagradu za najbolju knjigu za decu i mlade, a zatim i književnu nagradu Norlanda za 2017. godinu.

Godine 2021. objavila je svoj prvi roman za odrasle, *Krađa*, koji je postao najprodavaniji roman u Švedskoj, preveden na više jezika i ekranizovan u film koji se od 2024. prikazuje na Netfliksu.

Beleška o prevodiocu

Nikola Perišić je rođen 1979. godine u Beogradu, gde je i studirao skandinavske jezike i književnosti na Filološkom fakultetu. Od 2006. godine je u svetu književnog prevođenja, i do danas je preveo preko šezdeset knjiga. Živi u Beogradu i okolini i prevodi sa švedskog, danskog i engleskog jezika.

Krađa

An-Helen Lestadijus

Novi magazin Lestadijus piše oštro, bez ulepšavanja, vešto preplićući melanholiju polarnih noći sa vrelim gnevom obespravljene zajednice. Krađa je nezaobilazno štivo o ceni napretka, očuvanju tradicije i traumama koje se prenose s kolena na koleno, ali i o neustrašivom glasu koji odbija da bude ućutkan.

Sinhro.rs Savremena skandinavska književnost je odavno prevazišla okvire klasičnog krimi-žanra, koristeći narativnu napetost kao hirurški skalpel za seciranje skrivenih društvenih anomalija. Roman *Krađa* autorke An-Helen Lestadijus, nastao je upravo na tom talasu, a pred domaće čitaoce stiže zahvaljujući izdavačkoj kući *Heliks*. Iza naizgled proste krivičnopravne odrednice iz naslova krije se složena, višeslojna priča o sistemskom rasizmu, kulturnom identitetu i ekološkoj tragediji naroda Sami na dalekom severu Evrope.

Prevodilac Nikola Perišić, sa promocije knjige Pored važnih i veoma teških tema, autorka je u roman unela toliko aspekata života i kulture naroda Sami, sve do detalja njihovih rukotvorina koji dočaravaju bogatstvo njihove tradicije i kulture. Kroz knjigu provejava da njihova kultura nestaje pod spoljnim pritiscima, čitaoci prosto mogu da osete nestajanje njihove duše kroz pripovedanje autorke.

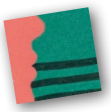
Dragana Kovačević, književna kritičarka Knjiga je toliko slojevita da je teško ukalupiti je u jedan žanr. Roman može da se čita i kao krimi roman jer ima atmosferu pritajenog nasilja, pretnji, zločina, napetosti, ali je istovremeno i ekološki roman, roman o očuvanju tradicije, roman o položaju žena unutar i van zajednice Samija, o ksenofobiji, mentalnim problemima i pritiscima, generacijskom jazu. Jedno ogromno bogatstvo tema koje čitaoca sve vreme čini angažovanim učesnikom u dešavanjima.

U epicentru nepogode osmehivala mu se Kazimira. Vesela, duhovita, pametna. Otvoreno je koketirala, ali onako kako to žene rade ne bi li izračunale površinu muških osećanja i zapreminu sujete koje je nesrećnik spreman da se odrekne radi svojih osećanja. Još pre nekoliko meseci Lipinski bi s lakoćom prodao dušu samo da ona pogleda u njegovom pravcu. A sada je, zapanjen neočekivanim darom, samo zbunjeno posmatrao kako se stranac u njegovom telu bez ikakvog otpora prepušta na milost i nemilost osvajačice. Reč po reč, osmeh po osmeh, šalu po šalu, Kazimira je munjevito zauzimala njegove nepristupačne tvrđave, hrabro gazeći po zemlji obrasloj čestarima. Izmaglica blaženstva nije se dizala, naprotiv, zgusnula se toliko da je Lipinski osećao njenu zamamnu toplinu na svojoj koži. Oči, koje ionako ništa nisu videle, zatvarale su se u nemoći slabosti, a povremeno ga je obuzimao strah da možda samo spava i da je sve ovo samo podli san uma, koji je, pošto od stvarnosti nije dobio ono što želi, istkao ženu strašno sličnu Kazimiri i skoro jednako živu kao ona.

В епіцентрі стихії йому усміхалася Казимира. Весела, дотепна, розумна. Вона явно фліртувала, але так, як це роблять жінки, щоб вирахувати площу чоловічого почуття й об'єм гонору, від якого нещасний готовий заради свого почуття відмовитися. Ще кілька місяців тому Липинський з легкістю віддав би душу, аби тільки вона глянула в його бік. Тепер же, ошелешений несподіваним даром, він просто розгублено спостерігав, як незнайомець у його тілі без найменшого опору здавався на милість завойовниці. Слово за словом, сміх за сміхом, дотеп за дотепом Казимира блискавично займала його неприступні фортеці, сміливо ступаючи на порослі хащами землі. Блаженний туман не розвіявся, а навпаки загус так, що Липинський відчував його млосне тепло на своїй шкірі. Очі, які все одно нічого не бачили, заплющувалися у благій знемозі, і деколи його охоплював страх, що, можливо, він спить і це все – лишень підступний сон розуму, який, не отримавши бажане від реальності, виснив собі жінку, страшенно схожу на Казимиру і майже таку саму живу, як вона.

Beleška o piscu

Tanja Maljarčuk (1983) savremena je ukrajinska književnica i esejistkinja, autorka je više zbirki priča i romana, među kojima se izdvajaju *Biografija slučajnog čuda* (2012) i *Zaborav* (2016). Dela su joj prevedena na više svetskih jezika.

Beleška o prevodiocu

Milena Ivanović (1976) istaknuta je srpska ukrajinistkinja, univerzitetska profesorka i prevoditeljka. Prevela je dela mnogih ukrajinskih pisaca: Jurija Andruhoviča, Katerine Babkine, Sofije Andruhovič, Volodimira Nazarenka, Olega Lišege, Oksane Zabuško, i mnogih drugih.

Zaborav

Tanja Maljarčuk

Portal lookerweekly.com, iz prikaza romana Roman *Zaborav* funkcioniše kao slojeviti hibrid: istovremeno je studiozno izražena biografska istorija, intimna autofikcija, esej o prirodi istorijskog zaborava i dubinska psihološka studija ličnih i kolektivnih trauma.

Portal sedmasila.rs, iz prikaza romana *Zaborav* je delo duboke književne zrelosti koje prevazilazi lokalne i nacionalne okvire. Ispisujući rekvijem jednom zaboravljenom misliocu koji je tražio da mu po smrti probodu srce u strahu da ne bude živ sahranjen, Tanja Maljarčuk je stvorila moćan roman o trijumfu sećanja nad uništavilom. To je knjiga koja svedoči da je čin pisanja i saosećajnog pamćenja možda jedini dostojanstveni ljudski odgovor na razjapljene čeljusti prolaznosti.

Tamara Krstić, književna kritičarka Sve vreme sam razmišljala koliko je ovaj zaborav, dakle naslov, jedna vrsta paradoksa koji se odvija na stranicama knjige... Da li sećanje stoji nasuprot tom zaboravu i pokušaj rekonstrukcije jednog vremena i oživljavanje jednog čoveka, ili zaborav zapravo otvara još jedan jako značajan pojam, a to je pitanje traga.

Portal sinhro.rs, iz prikaza romana U vremenu kada se nacionalni identiteti u krvi definišu etničkim poreklom ili klasnom pripadnošću, Lipinski nudi model po kome državu grade svi njeni stanovnici vezani za zajedničku zemlju, bez obzira na jezik, veru ili staleško poreklo. Roman upečatljivo dočarava koliko je takva plemenita, inkluzivna ideja bila osuđena na poraz u epohi imperijalnih lomova, Prvog svetskog rata i revolucionarnog nasilja.

neko kuca na prozor i telo mi treperi, pomislila sam da je otac, ali je tamo bila praunuka baba Cane iz gornje ulice, devojčica je živela u Bugarskoj i za letnji raspust je dolazila na selo babi u goste, bila je mojih godina, ali mnogo viša i lepša, niko se nije igrao sa njom jer je uvek ćutala, Dana prozračne kože stoji na prozoru i osmehuje mi se, zubi su joj beli, još ih se sećam, sveže mleko i stid širok kao pleća ogrnuo me je i premestio me korak dalje od umivaonika, brk se zalepio za plavu zavesu iza mene, još sam ga osećala, ali sada iza leđa, poput prisutnosti nekog rođaka od koga se stidim i želim da se sakrijem od njega, a ona zagledana u mene sa svojim belim zubima, nisam znala šta da uradim, da li da je pitam glupačo, što zevaš u mene ili da joj se osmehnem, grlo mi je bilo suvo, Dano, brzo se vraćaj, Bekija, gde si, dolazi jer će uskoro nestati sunca, pogledala sam u vrata, zatim sam vratila pogled na prozor, ali Dane više nije bilo, tamo je samo još uvek stajala njena silueta, u мojoj mrežnjači, kao ikona u prozorskom okviru

някой чука на прозореца и тялото ми трепва, помислих, че е баща ми, на прозореца обаче стоеше правнучката на баба Цане от горната улица, момичето живееше в България и идваше на село за лятната ваканция, на гости на баба си, беше колкото мен на години, но много по-висока и хубава, никой не играеше с нея, защото все мълчеше, Дана с прозрачната си кожа стои на прозореца и ми се усмихва, зъбите є бели, още ги помня, прясно мляко и срам, широк като плещи, ме обгърна и ме премести крачка встрани от умивалника, мустакът се лепна на синьото перде зад мен, още го усещах, но вече зад гърба ми, като някакво присъствие, като някой роднина, от когото ме е срам и искам да го скрия от нея, а тя втренчена в мен с белите си зъби, не знаех какво да направя, да я попитам какво ме зяпаш, глупачке, или да є се усмихна, преглътнах с пресъхнало гърло, Дана, бързо се прибирай, Бекиа, къде си, идвай, че слънцето ще се скрие скоро, погледнах към вратата, после върнах погледа си на прозореца

Beleška o piscu

Rene Karabaš (Irena Ivanova, 1989) bugarska je književnica, pesnikinja, dramska spisateljica, glumica i pozorišna režiserka. Njen debitantski roman *Ostajnica* privukao je veliku pažnju i nagrađen je prestižnom nagradom Elijas Kaneti za književnost i bio je u užem izboru za druge nacionalne nagrade. Francuski prevod romana dobio je nagradu *French PEN Translation Award*. Rene Karabaš je jedna od najdinamičnijih savremenih bugarskih autorki čije stvaralaštvo povezuje književnost, pozorište i film.

Beleška o prevodiocu

Jasmina Jovanović (1969) diplomirala je na Grupi za bugarski jezik i književnost Filološkog fakulteta u Beogradu, gde sada radi kao lektor. Osim niza pojedinačnih tekstova u književnim časopisima, prevela je, između ostalog, i knjige Borisa Hristova *Krtica* i *Dolina cipela*, Svetlane Dičeve *Mona i Magelan*, Valka Miševa *Izaslanik iz Levanta*, Milena Ruskova *Uzvišenje*, te Dejana Eneva *Pismo-glava*.

Ostajnica

Rene Karabaš

Iz intervjua sa autorkom, objavljenog u dnevnom listu Politika Za mene, stvari su vrlo proste: verujem u to da svako od nas u sebi nosi mušku i žensku energiju i borba za to da pojedinac bude prihvaćen, zbog onoga što uistinu jeste, izvan bilo kakvih obeležja i rangiranja, ostaje univerzalna.

Mića Vujičić, novinar i književni kritičar Uprkos tolikoj slobodi, svim registrima naracije, praćenje određenih reči, ne jedino refrena romana – rekao bi Albahari – poput *ogledala*, *senke*, *obrisa*, *siluete*, čak veznika *ili* (život ili smrt, rađanje ili umiranje, žensko ili muško, cveće ili korov) – svet između korica temeljno se organizovao. Reči su bitne: odlaze i vraćaju se, zavisno od toga da li se gubi ili osvaja komadić slobode. Uopšte ne juri za zapletom, međutim peripetije se nenametljivo i neprekidno ređaju jedna za drugom; kao bujica nose čitaoca ka kraju.

Iz intervjua sa autorkom, objavljenog u nedeljniku Vreme Prevedena književnost ima ulogu dvorske lude u prostoriji, ona kroz priče govori istinu kako bi pomogla čitaocima da vide dalje od geografskih granica i stereotipa. Čak i ako se zapadni čitaoci fokusiraju na „egzotičnu“ prirodu virdžina, nadam se da će pronaći zajedničku ljudsku emocionalnu osnovu. Moj cilj je da se čitalac na kraju pronađe u knjizi. Ako čitate moju knjigu površno, to će biti lokalna priča, nešto što nam se ne može dogoditi jer nemamo takve zakone i Kanun. Međutim, ako zaronite duboko u priču, videćete da je to vaša sopstvena priča. Priča ljudskog roda, ispunjena bolom, krivicom, ljubavlju i praštanjem. Tu se ova balkanska priča dodiruje sa zapadnim svetom.

Hajde sad, rekla je Linda, koja je sve vreme gledala u ulazna vrata i stigla da obuče tek lagani džemperčić kad je istrčala napolje jer je Flink, da, opet iskočio u dvorište, s tim što mu je ovog puta iz balave labrnje visila njena biciklistička kaciga. Godilo je njoj što Flink, ako ništa drugo, smatra da je ona kadra da preskače ograde i puzi kroz žbunje da bi se domogla bicikla. Knut joj je ponudio da joj lično plaća povlasticu za bus samo ako se odrekne bicikla, kao da je tu novac bio bitan. Prethodne večeri zatvorila je Flinka u dnevnu sobu zato što su tamo vrata balkona mogla da se zatvore, za razliku od francuskih prozora u njenoj sobi. Tulio je i cmizdrio dok je vadila njegovu korpu. Otkako je Lejf umro, Flink je noći provodio pokraj njenog kreveta. Prethodne noći loše je spavala, nedostajao joj je Flinkov smrduckav, matori dah. Svoje sopstveno disanje nije mogla dovoljno dugo da osluškuje da bi shvatila šta joj u stvari fali. Bilo je to nešto preduboko, nešto u samom srcu sveta. Cele noći imala je utisak da pada, da tone. Navikla je bila na to da joj je nebo iznad glave, a ne gomila ljudi.

Come on, now, said Linda, who had the front door in sight and only put on a light cardigan when she rushed outside because, yes, Flink had jumped out to the garden again, with her bicycle helmet dangling from his drooly jaws this time. She was pleased that Flink, at least, thought her capable of vaulting the railings and crawling through the bushes to go for a cycle. Knut had offered to pay for her bus pass if she gave up cycling, as if it was the cost that mattered.
She shut Flink into the living room last night because the balcony door could be closed there, unlike the French windows in her bedroom. He drooped and cried as she pulled his basket out. Ever since Leif died, Flink had spent his nights beside her bed. She slept badly last night without Flink's smelly old wheeze around her. She couldn't listen to her own breath long enough to grasp it. It was something too deep, at the heart of the world. All night, she had the feeling of falling, sinking. She was used to having the sky overhead, not a stack of people.

Beleška o piscu
Katriona Šajn (1981), irsko-norveška književnica i arhitekta. Roman prvenac *Habitat* objavila je 2024. godine, i naišla na odličan odziv publike i kritike. Ugledni listovi *Sandej tajms*, *Ajriš tajms* i *Džornal* ocenili su njeno debitantsko romaneskno delo kao knjigu od koje se najviše očekuje u 2024. godini. Piše i poeziju, omiljena forma joj je haiku.

Beleška o prevodiocu
Vladimir D. Janković (Beograd, 1968), pesnik, esejista, književni prevodilac, objavio je pet knjiga pesama i jednu knjigu kratkih priča i eseja. Preveo je više od 300 književnih dela, od toga nekoliko knjiga poezije i oko 130 romana. Nosilac je više nagrada u oblasti književnosti i prevodnog stvaralaštva.

Habitat

Katriona Šajn

Iz najave predstavljanja romana Ono što *Habitat* pozicionira u vrh savremene angažovane književnosti jeste njegova snažna ekološka i biocentrična metafora. Naslov romana jasna je aluzija na prirodno stanište koje je čovek pokušao da supstituiše sterilnim betoniranim kvadratima. Katriona Šajn uvodi jedinstvena poetska intermeca, glasove samih materijala (kamena, drveta, stakla, temelja). Iz njihove perspektive, čovek je samo prolazni, bučni i nezahvalni stanar na tektonskim pločama Zemlje. Kada beton počne da puca, a sirova zemlja, vlaga, ptice i crvi prodru u uglancane dnevne sobe, autorka ne slavi uništenje, već opominje na neminovnost ekološkog rebalansa. Priroda ne napada čoveka; ona jednostavno zauzima prostor koji joj oduvek pripada.

Portal sinhro.rs, iz prikaza knjige Svet u kojem živimo počiva na iluziji o stabilnosti. Verujemo u čvrstinu betonskih temelja, u nepropustljivost zidova koji nas štite od spoljašnjeg sveta. U svom književnom prvencu *Habitat*, irsko-norveška autorka Katriona Šajn ovu iluziju razbija sa hirurškom preciznošću i izuzetnim književnim darom. Smešten u moderan, pažljivo dizajniran stambeni kompleks u Oslu, roman prati sedam dana u životu stanara čije se stanište, doslovno i metaforički, raspada pred njihovim očima.

Prevodilac Vladimir Janković, sa promocije knjige Uvek postoji to pitanje da je u stvari loše forsirati osećanje krivice i nametati drugome osećanje krivice, jer tu će ispaštati neko ko je više nevin od onoga što zaslužuje da bude kažnjen. Moramo na neki način da sačuvamo borbeni moral u tom sravnjenju sa prirodom – što znači da budemo moralni prema prirodi, ali da ne zaboravimo moralnost prema sebi, jer nismo mi samo zločinci, nismo mi jedini zločinci... Zato je ova knjiga u neku ruku miroljubiva, nije antihumana.

diverzitet

Različiti smo.
Ima nas u raznim izdanjima.
Jedni mogu da istrpe hiljadu zvukova
odjednom.
Drugi polude od kucanja sata.
Ne mogu da misle ako je televizor upaljen.
Ne mogu da izbroje novac
ako je u prodavnici glasna muzika.
Jedni dobro plivaju.
Drugi se plaše mora.
Jedni vole šunku na hlebu.
Drugi vole slatki med.
Insekti su raznovrsniji od ljudi.
Niko ne zna tačno koliko miliona vrsta
insekata postoji. Novi se stalno otkrivaju.
Ali vrste i nestaju. Izumiru.
Ili budu istrebljene. To se dešava
kad se tropska šuma spaljuje.
Kad ljudi prskaju bašte i njive otrovom.
Pesticid. Neonikotinoid.
Hiljade vrsta nestaju svake godine.
Izgubljene su zauvek.
Čovek je najgori neprijatelj planete.

diversitet

Vi er forskjellige.
Vi finst i diverse utgåver.
Nokre toler tusen lydar samtidig.
Andre blir galne av ei klokke som tikkar.
Klarer ikkje tenke viss tv-en står på. Ikkje
telje pengar
viss butikken er overfløymd av musikk.
Ein kan vere god til å symje.
Ein annan redd for å vere nær sjøen.
Ein liker salt skinke på brødskiva.
Ein annan elskar søt honning.
Insekt er meir forskjellige enn menneska.
Ingen veit nøyaktig kor mange millionar
insektartar som finst. Stadig blir nye
oppdaga.
Men artar forsvinn òg. Døyr ut.
Eller blir utrydda. Det skjer
når tropisk regnskog blir brent ned.
Når folk sprøytar hagar og åkrar med gift.
Pesticid. Neonikotinoid.
Tusenvis av artar forsvinn kvart år.
Tapte for alltid.
Mennesket er planetens verste fiende.

Portal sedmasila.rs, iz prikaza romana: Ono što *ZZZlatku* čini izuzetnim književnim delom jeste veština kojom autorka spaja ekologiju prirode sa ekologijom ljudske duše. Skandinavski autori poseduju redak dar da o zaštiti životne sredine progovore nepretenciozno, učeći nas bitnim stvarima kroz intimne ljudske drame.

Zzzlatka

Marit Kalhul

Dragana Kovačević, novinarka i književna kritičarka, sa promocije knjige Ovo jeste roman za mlade, ali svi koji pročitaju knjigu naučiće mnogo iz nje. Skandinavci imaju dosta knjiga posvećenih prirodi, ekoloških romana. Knjiga ne samo da ima rečnik pojmova, ekoloških, bioloških i naučnih već autorka piše i o istorijskim ličnostima koje su ostavili pečat kad je u pitanju ekologija. Mislim da bi ova knjiga trebalo da se nađe u školskoj lektiri. Autorka se bavi savremenim temama – ekologijom, zaštitom prirode, odnosom pojedinca prema okruženju, drugim ljudima, uspostavljanjem međuljudske komunikacije, vršnjačkim nasiljem. Knjiga je književno vredna, ali i edukativna.

Portal lookerweekly.com, iz prikaza knjige Marit Kalhul gradi analogiju između oštećenog nervnog sistema pčela i savremenog čoveka koji gubi kompas u sopstvenom staništu. Kroz sliku planete kao aviona sa kojeg otpadaju šrafovi, autorka iznosi egzistencijalnu istinu: insekti mogu preživeti bez ljudi, ali ljudski rod bez insekata ne može.

Beleška o piscu

Marit Kalhul (1955) istaknuta je norveška književnica koja piše za decu, mlade i odrasle. Njen bogat književni opus obuhvata romane, zbirke priča, poeziju i dramske tekstove. Za svoj rad je dobila brojna priznanja, uključujući i prestižne nagrade Ministarstva kulture Norveške za najbolju knjigu za decu i mlade. Dela su joj prevedena na više jezika, čime je potvrdila status jedne od najvažnijih i najautentičnijih savremenih autorki u skandinavskoj književnosti.

Beleška o prevodiocu

Radoš Kosović (1984), rođen je u Beogradu. Diplomirao je skandinavistiku na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu i stekao zvanje mastera skandinavske književnosti u Norveškoj, na Univerzitetu u Agderu. Godine 2015. dobio je nagradu Miloš N. Đurić za prevod romana *Dani u povesti tišine* Merete Linstrem, i nagradu Aleksandar I. Spasić za prevod *Filozofije slobode* Laša Svensena. Objavio je roman *Karneval* i zbirku pripovedaka *Eremiti*.

Moji su roditelji još uvek živeli ne vadeći stvari iz svog kofera, u oba stana nije moglo da se hoda od kutija. Mami je pripao veći deo imovine iz kuće. Tata je dobio stari kauč s lenjivcem, koji je iz nekog neverovatnog razloga još uvek bio prekriven mačjim dlakama, iako našeg mačora nije bilo već pet godina. Mama kaže da ništa ne vredi, koliko god da je usisavala jastuke ili ih ribala krpom, kauč je takav kakav je, meni su pripale sve dlake. Ali voleo sam Jupitera, kazao je tata. Bio je poseban mačak. Vezan za mene, sećaš se sigurno, iako mačke ne pokazuju odanost svojim gazdama, rekao je tata tužno i usuo crno vino iz tetrapaka u čašu za mleko. Mene nije ponudio, pa sam sama uzela čašu iz kutije i nasula vino do vrha. Rekla sam mu da se sećam kako su njih dvojica bili bliski i da sam i ja volela Jupitera. On mi je bio inspiracija da prestanem da jedem životinje. Tata je znao da sam se preselila kod prijateljice i da sam živela kod nje već mesec i po dana, ali sada sam mu rekla da sam u vezi. Moglo se to zvati veza, iako je bilo van definicija, barem meni. Bilo je vrlo specifično.

Foreldrar mínir bjuggu enn hvort í sinni ferðatöskunni og það voru kassar hvert sem litið var í báðum íbúðunum. Mamma fékk megnið af búslóðinni. Pabbi sat uppi með gamla tungusófann sem af dularfullum ástæðum var enn þakinn kattarhárum þótt heimiliskötturinn hefði horfið yfir móðuna miklu hálfum áratug fyrr.
Mamma þín segir að það dugi ekkert, sama hvað hún ryksugar sessurnar eða nuddar þær með tusku, sófinn er bara svona, ég sit uppi með öll hárin. En mér þótti vænt um Júpíter. Hann var alveg spes köttur. Hændur að mér eins og þú kannski manst, þótt kettir búi auðvitað ekki yfir húsbóndahollustu, sagði pabbi dapur og hellti úr rauðvínsbelju ofan í mjólkurglas. Hann bauð mér ekki svo ég náði sjálf í glas úr pappakassa og fyllti það. Ég sagðist muna eftir því hvað þeir voru nánir og að mér hefði þótt vænt um Júpíter líka. Það var honum að þakka að ég fékk hugljómun og hætti að borða dýr. Pabbi vissi að ég hefði flutt inn til vinkonu minnar og búið hjá henni í rúman einn og hálfan mánuð en nú sagði ég honum að ég væri í rauninni byrjuð í sambandi. Það væri hægt að kalla það samband en í raun væri það handan skilgreininga, að minnsta kosti fyrir mér. Það væri mjög sérstakt.

Beleška o piscu

Marija Elizabet Bragadotir (1993) pripada mlađoj generaciji savremenih islandskih pisaca. Na književnoj sceni izdvojila se već svojom prvom zbirkom priča *Soba u drugom svetu* (2020). Pažnju šire publike privukla je drugom knjigom, *Ptica od sapuna* (2022), za koju je nagrađena specijalnim priznanjem Nagrade Evropske unije za književnost (EUPL) 2024. godine.

Beleška o prevodiocu

Tatjana Latinović je diplomirala engleski i nemački jezik i književnost na Univerzitetu J. J. Štrosmajer u Osijeku. Već više od trideset godina s porodicom živi na Islandu. Angažovana je na polju ljudskih prava, te je 2019. godine za svoj rad odlikovana ordenom predsednika Islanda. Prevodi dela savremenih islandskih pisaca na srpski i hrvatski.

Ptica od sapuna

Marija Elizabet Bragadotir

EUROPEAN UNION
PRIZE FOR LITERATURE
SPECIAL MENTION

Autorka, iz intervjua objavljenog u dnevnom listu Danas Za mene je inspiracija zapravo određeni pogled na život – otvorenost uma i spremnost da stalno prima utiske i emocionalne doživljaje. Islandska reč za inspiraciju je veoma lepa, doslovno znači udisaj, što mi deluje prikladno za ovaj fenomen – nešto životno neophodno, jer moramo da dišemo da bismo živeli. Svi ljudi imaju maštu i složen emocionalni život, zbog čega nije moguće napisati uverljiv lik oslanjajući se samo na logiku. U nekom trenutku moramo je napustiti i dati mašti njen važan prostor. To, po mom mišljenju, daje mnogo istinitiju sliku ljudskog postojanja.

Sanja Milić, književna kritičarka Specifičnost zbirke leži ne samo u njenoj univerzalnosti, već i u načinu pripovedanja. Autorka piše precizno, sa vidnom sklonošću ka detaljima koja priče čini veoma filmičnim.

Tatjana Latinović, prevoditeljka S obzirom da sam i sama aktivistkinja na Islandu kad su u pitanju ženska prava, rodna ravnopravnost, rodni identiteti, mogu da kažem da me mnoštvo ovih tema kojima se autorka bavi uopšte nije iznenadilo. To su vrlo aktuelne teme, nove, nekada još pronalazimo adekvatne reči kada govorimo o njima. Pisati o aseksualnosti, rodnim identitetima nije lako, a autorka je to učinila veoma vešto.

Bilo je teško probiti se do mora. Naročito predveče, kad smo Tejlor i ja išli u šetnju. Terase kafića bile su prepune ljudi, kupači su dolazili i odlazili s plaže, vozači električnih trotineta pokušavali su da nas zaobiđu u poslednjem trenutku, džogeri su izlazili da trče šetalištem kilometrima gore-dole, crnci su od stola do stola prodavali bižuteriju, satove, suvenire. Devojke su već bile obučene za večernji izlazak, mladići ih gledali oslonjeni na palme, prekrštenih ruku, sa zavodničkim osmesima i naočarima za sunce koje nisu skidali ni danju ni noću. Osećao se miris vafla i roštilja, krema za sunčanje, prejakih parfema i soli, videli su se štandovi sa šejkovima, sladoledom, sokovima i energetskim pićima, čula se elektronska muzika i regeton do daske. Razgovori su se vodili na sav glas, dok su vremešni parovi ili stariji od njih više voleli da piju u tišini, svako utonuo u svoje misli ili prazne glave, gledajući ili ne gledajući u splet boja sunčevog zalaska iza linije horizonta.

Era difícil obrir-se pas a la primera línia. Sobretot als capvespres, quan hi anàvem a passejar na Taylor i jo. Hi havia les terrasses plenes de gent, els banyistes que anaven i venien de l'arena al passeig marítim, els patinets elèctrics veloços que jugaven a esquivar-nos al darrer moment, els corredors que sortien a fer quilòmetres passeig amunt i avall, els negres que anaven de taula en taula intentant vendre bijuteria, rellotges, souvenirs. Les noies ja vestides per sortir de nit, els nois que se les miraven arrambats a les palmeres, braços plegats i somriures que volien ser incitadors, ulleres de sol posades nit i dia. La ferum de les gofres i de les graelles, les olors de crema solar, els perfums exagerats i el salobre, les parades de batuts, de gelats, de sucs i de begudes energètiques, la música electrònica i el reggaeton a tot volum. Converses que anaven a crits i parelles ja madures, o ancianes, que s'estimaven més beure sense dir-se res, concentrats cadascun en els seus pensaments o amb la ment en blanc, mirant i no mirant l'esplet de colors de la posta de sol damunt la línia de l'horitzó.

Beleška o piscu

Sebastija Alzamora (Majorka, 1972) jedan je od najznačajnijih savremenih katalonskih pisaca, pesnika i esejista. Prepoznatljiv po oštrom i beskompromisnom stilu, Alzamora u svojim delima precizno mapira tamne aspekte ljudske prirode, društvenog propadanja i istorijskih trauma. Višestruko je nagrađivan najvišim nacionalnim priznanjima za poeziju i prozu (među kojima su nagrade Sant Jordi i Josep Pla), a njegov roman *Bes* (2022) ovenčan je prestižnim priznanjem Òmnium za najbolji katalonski roman godine.

Beleška o prevodiocu

Jelena Petanović (1977) rođena je u Beogradu. Diplomirala je na katedri za anglistiku Filološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Među brojnim prevodima sa katalonskog izdvajaju se *Hladna koža* Alberta Sančeza Pinjola, dela Narsisa Oljera, *Violina iz Aušvica* Anđels Anglade i mnoga druga.

Bes

Sebastija Alzamora

Marija Nenezić, sa promocije knjige Književnost možda ne može da promeni svet, ali opisujući ga, tumači svet u kome živimo. Od snage tog opisa zavisi koliko će uticati na nas koji to čitamo, a na nama je da promenimo svakodnevicu u kojoj živimo.
Glavni junak Alzamorinog romana je pisac koji živi na ostrvu, živi sa svojim psom i posmatra. Ono što vidi oko sebe i o čemu piše o društvu i zajednici koje nema sistem, čija je policija korumpirana, u kome je priroda devastirana, u kome imamo devastaciju kulturnog nasleđa i ono što je najvažnije devastaciju interpersonalnih odnosa. Onog trenutka kad njegov pas bude ubijen, radnja se sa spoljašnjeg posmatranja selu u unutrašnju ravan.

Autor, sa promocije knjige Hteo sam da pokažem da turistička mesta nisu isključivo turistička. U njima žive ljudi, imaju svakodnevne poslove, porodice. Stariji ljudi bi da šetaju… Ispod te površine, postoji dosta surovih istina. Ostaci Španskog građanskog rata i drugih istorijskih događaja. Želeo sam da se vidi kako iskaču na površinu.

Autor, iz intervjua objavljenog u Magazinu, kulturnom dodatku lista Politika: Bilo mi je potrebno mnogo vremena da shvatim da biti besan nije ni korisno ni zanimljivo. Ništa nećete dobiti iz besa samog, gneva i negativnih emocija. Na to se samo može u prazno protraćiti mnogo vremena i energije. Ali, u isto vreme, verovatno su nam potrebna i ta negativna osećanja, čak iako je razlog samo taj da naučimo da sa njima živimo bez povređivanja sebe samih ili bilo koga drugog.

ISLAND
ŠVEDSKA
IRSKA
UKRAJINA
NORVEŠKA
BUGARSKA
ŠPANIJA
ЕВРОПСКО КЊИЖЕВНО ПЛАТНО
ЕВРОПЕЙСКО ЛИТЕРАТУРНО ПЛАТНО
EUROPEAN LITERARY CANVAS
EVRÓPSKUR BÓKMENNTAVEFUR
LLENÇ LITERARI EUROPEU
EUROPEISK LITTERÆRT LERRET
EUROPEISK LITTERÄR DUK
ЄВРОПЕЙСЬКЕ ЛІТЕРАТУРНЕ ПОЛОТНО
Co-funded by
the European Union

UKRAJINA

NORVEŠKA

ISLAND

ŠVEDSKA

IRSKA

BUGARSKA

ŠPANIJA

Co-funded by the European Union

HELIKS

Co-funded by
the European Union